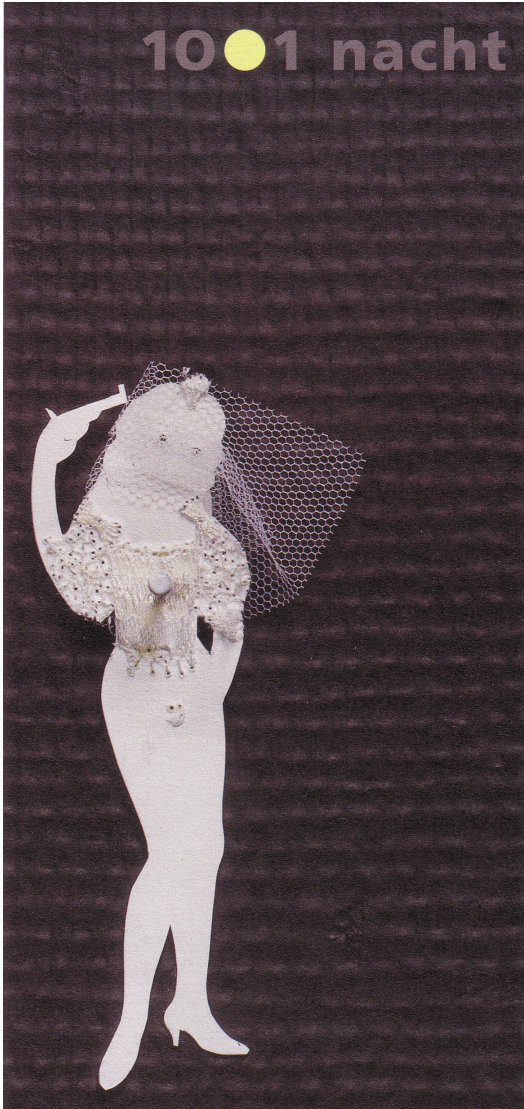

1001 Nacht

Van 15 oktober 1999 tot en met 12 augustus 2002 was in Museum Jan Cunen in het Noord-Brabantse Oss de tentoonstelling *1001 Nacht* te zien. In het kader van dit project is er ook een boek met dezelfde titel uitgegeven. Deze uitgave ontstond in samenwerking met de Provinciale Bibliotheek Centrale Noord Brabant. Zowel het boek als de tentoonstelling is een eigentijdse uitwerking van het oud-Arabisch thema van Sjahrazaad's vertellingen van Duizend-en-één-nacht.

Acht verschillende kunstenaars droegen bij aan dit multidisciplinaire project met speciaal gecreëerd werk, maar ook met nieuwe interpretaties van de bestaande collectie. In het boek staan de fotografie van Peter Cox en de literaire bijdragen van acht Nederlandse schrijvers centraal. Alle artistieke bijdragen aan het project hebben 'het verborgene van de nacht' als uitgangspunt.

Bij dit project zijn de traditionele kaders van de museumpraktijk losgelaten. Men kijkt met een frisse blik, vanuit een eigen of juist een andere context, en men geeft nieuwe interpretaties. Of het nu gaat om een oud verhaal, een installatie van een moderne kunstenaar of een verlaten fabriek bij maanlicht.

D Titel van het project/product: 1001 Nacht

Naam erfgoedinstelling: Museum Jan Cunen

Plaats: Oss

Provincie: Brabant

Website: www.museumjancunen.nl

Citaat: 'Waarom suggereren we dat ons verhaal het enige juiste is?' (John Duivensteijn)

D Algemene informatie

Soort erfgoedinstelling: museum

Contactpersoon: Edwin Jacobs, directeur Museum Jan Cunen,

E e.jacobs@oss.nl / Museum Jan Cunen,

E receptie@museumjancunen.nl, T 0412-629328

Samenwerkingspartners: De Provinciale Bibliotheek Centrale (PBC) was mede-initiatiefnemer en nauw betrokken bij de productie van het bijbehorende boek *1001 nacht*. Omroep Brabant zette een verhalencyclus op bij het project. Het Bosch Architectuur Initiatief (BAI) effectueerde de samenwerking en ontwierp een vmbo-programma over omgevingseducatie. Tenslotte was het Hooghuis Lyceum Oss-West betrokken door de ontwikkeling van een lesprogramma voor het voortgezet onderwijs.

Financiering: voornamelijk via fondsen. Het tentoonstellingsprogramma en de publicatie van het boek zijn financieel gesteund door de Gemeente Oss, de Mondriaanstichting, het Stimuleringsfonds voor Beeldende Kunst, Vormgeving en Museale activiteiten, de Provincie Noord-Brabant, Hooge Huys Verzekeringen, Stichting Lira Fonds en het Prins Bernhard Fonds / Anjer Fondsen Noord-Brabant

D Omschrijving van het project en producten

Locatie: De tentoonstelling bevond zich in zeven zalen van het museum Jan Cunen, en er waren uitlopers naar scholen.

Periode: 15 oktober 1999 tot 12 augustus 2002.

Media: Een tentoonstelling en in een later stadium de publicatie van een boek. De kunstwerken in de tentoonstelling zijn zeer divers, van schilderkunst tot installaties. In elke tentoonstellingsruimte reflecteerde een beeldend kunstenaar op de verhalen uit *1001-nacht*. Een belangrijk medium in het hele project was ook de fotografie. Dit komt terug in het boek, waar ook de literaire vorm centraal stond. Als publiekswerking zette het museum theater in.

D Doelstellingen:

Het museum Jan Cunen wilde de tentoonstellingspraktijk vernieuwen en benaderde kunstenaars om een hier een actieve rol bij te spelen. Dit was een vervolg op het integreren en zichtbaar maken van de collectie waar het museum in 1993 mee begonnen was. Deze praktijk leidde tot het plaatsen van de collectie in een nieuwe context. Dit is een principe dat in het hele project gehandhaafd werd, in de eerste plaats door interculturele uitwisseling.

Doelgroep: Er is bij de selectie van de deelnemende kunstenaars bewust geen onderscheid gemaakt in leeftijd of achtergrond. De tentoonstelling was bedoeld voor een breed publiek.

Leermethode: Zowel boek als tentoonstelling zijn niet-lineair, maar eerder fragmentarisch. De benadering is daarom ook wel esthetisch en experimenteel te noemen. Het gaat om de confrontatie tussen leerstijlen: van experimenteel tot constructief. Verificatie was de originele tekst zelf die als een metatekst boven de kunst en het proza zweefde.

Vaardigheden: muzische vaardigheden werden vooral aangesproken door het actief interpreteren en construeren, terwijl de kinetische vaardigheden vooral aangesproken werden door het ruimtelijke en experimentele aspect van de tentoonstelling.

Aangesproken zintuigen: Voor het boek zijn de ogen heel belangrijk: om te kijken, om te lezen. Ook in de tentoonstelling ging het om kijken, maar het was ook mogelijk bepaalde kunstwerken te betreden. Het gehoor bleef op de achtergrond.

Gebruik van kunstobjecten: Zij vormden de kern van de tentoonstelling. Uiteenlopende kunstobjecten uit de collectie van het museum, sculpturen en schilderijen, maar ook kunstwerken die speciaal voor het project door zeven hedendaagse kunstenaars gemaakt waren.

Andere vormen van kunst: Theater speelde een rol in het educatieve programma van het museum. In het boek staan de fotografie van Peter Cox en literaire bijdragen van verscheidene auteurs centraal.

Vormen van erfgoed: *Oral history*; de deelnemende auteurs gaven hier hun eigen interpretatie aan. Architectuur speelde een rol bij de interpretatie van eigen omgeving en identiteit.

Voorafgaand: In de aanlooptijd van een jaar is er tussen de betrokken partijen veel genetwerkt en vergaderd. Toen het project liep en er in de tentoonstellingsruimten door beeldende kunstenaars werd gewerkt aan de tentoonstelling, werden deze ruimten al opengesteld voor publiek. Zo kon het ontstaansproces na de voltooiing van de installaties geëvalueerd worden. Dit kostte echter wel veel tijd. Bovendien creëer je een 'gevaarlijke' situatie: de uitkomst van de ingreep van de kunstenaars is van te voren onbekend.

Vervolg van het project: Als vervolg op *1001-Nacht* was er het project 'Ossensia'. In dit tweejarige project was Oss voor kunstenaars én publiek inspiratiebron, reflectie en tentoonstellingsruimte. Hier ging het nog meer om de interactiviteit tussen publiek en kunstenaars. Kern vormde de geschiedenis van Oss, onderscheiden naar architectuur, vrije tijd, werk, migratie en spiritualiteit. Bijdragen van het publiek zelf speelden bij het maken van de kunst een grotere rol. 'Ossensia' is vervolgens opgepikt door Zcala in Den Haag onder de titel 'Hagania'. Er bestaan plannen om beide projecten in elkaar te laten opgaan in samenwerking met Museum Boijmans Van Beuningen in een nieuw wijkgerelateerd project.

Participatieproces: De deelnemende kunstenaars hadden veel te zeggen over de invulling en vormgeving van de tentoonstellingsruimte. Ook onderwijsinstellingen werd veel ruimte gelaten.

Aspecten van vernieuwing: Het is vooral de ruimte die kunstenaar werd gelaten, en de open omgang met de eigen collectie, die in de museumpraktijk zeer vernieuwend is te noemen. Deze open benadering schept ook veel mogelijkheden van toepasbaarheid op andere plekken. Inhoudelijk betekende het project de ontdekking van verschillende visies van kunstenaars en ook het werken in een breed multicultureel netwerk was uniek voor Oss en omgeving.

▢ Publieksdoelgroep:

Algemeen. Achteraf bleek dat het publiek toch overwegend 'wit' is geweest.

▢ Omschrijving deelnemersdoelgroep

Culturele achtergrond doelgroep: Gemengd, maar hier werd niet actief op geselecteerd.

Culturele achtergrond deelnemers: Gemengd; onder andere Nederlands, Surinaams, Marokkaans en Turks.

Man/vrouw verhouding: 2 op 1, bij in totaal 17 deelnemers.

Leeftijdscategorie: Rond de dertig

Behoeften en leervraag van de deelnemers: Het project kwam niet voort uit een leervraag van de deelnemers, maar uit een vernieuwingsdrang van het Museum Jan Cunen en het PBC. Zij namen beide ook het initiatief. Het project was echter wel de uiting van een behoefte aan een meer open blik, en liet daarom veel ruimte aan de deelnemende schrijvers en beeldende kunstenaars om hun eigen verlangens te uiten.

▢ Aantal deelnemers en betrokkenen:

- *Directe deelnemers:* Acht beeldend kunstenaars, acht schrijvers en een fotograaf.
- *Bezoekers en indirecte deelnemers:* 40.000.
- *Staf:* 2 personen.

▢ Continuïteit van het project

Het BAI gaat de inhoud van het projectconcept verder ontwikkelen: hoe is beeldende kunst en literatuur te combineren met de eigen omgeving. Ook houdt het zich bezig met de ontwikkeling van 'action learning', een strategie voor het vmbo en ckv in het hoger voortgezet onderwijs. Tevens is er door BAI een cd-rom, *Volume 1001*, ontwikkeld. De website www.ooo.nl/bai is tijdens het schrijven van deze tekst nog in opbouw.

Dat de tentoonstelling *1001 Nacht* als een voorbeeld gewerkt heeft, blijkt uit het vervolg in het Stedelijk Museum Amsterdam. Ook wordt de toepassing in een niet-kunstmuseum overwogen. Ten slotte verwacht men een vervolg van het project in het onderwijs, mits er uit bepaalde lessen lering wordt getrokken (zie 'lessons learnt').

▢ Resultaten op lange termijn

- De samenwerking met het PBC was vooral beschouwend van aard en zal in die zin ook voortbestaan.
- De samenwerking tussen de verschillende organisaties, kunstenaars en schrijvers heeft geleid tot een algemene kennisversterking.

▢ Omschrijving interculturele aspecten

Het kijken met een nieuwe blik staat centraal in het hele project. Dit interculturele aspect komt symbolisch tot uiting in het onderwerp van het boek *De 1001 Nacht-Vertellingen van Sjahzaad, opnieuw geïnterpreteerd* en de tentoonstelling: associatief werken met de vaste collectie. Het gaat om de eigen interpretatie die altijd afhankelijk is van een bepaalde context. Dit komt ook terug in de fotografie van Peter Cox: niet-sprekende architectuur krijgt bij maanlicht een sprekende, zelfs sprookjesachtige betekenis. De nacht als symbool van de andere, universele dialoog. Het project is een tweezijdige ontdekkingstocht: niet alleen reflectie, maar ook stimulans om naar elkaar te kijken en van elkaar te leren.

▢ Effect

- Er heeft een brede evaluatie plaats gevonden, maar bij het Museum Jan Cunen bestaat de behoefte het effect systematischer te laten onderzoeken. Ook ten behoeve van de fondsen.
- Het concept is aan te passen aan elke collectie.
- Samenwerkingsverbanden voor de lange termijn: De plannen voor samenwerking tussen het BAI en het vmbo, zijn nieuw en strekken zich uit tot een paar jaar in de toekomst. Het museum heeft haar banden met het vmbo versterkt. Bovendien leidde 1001-nacht tot een nieuw, breed, meerjarig multidisciplinair project getiteld 'Ossensia'. Dit project legde weer de basis voor 'Blauwdruk', een intermuseaal project waar juist niet de presentaties centraal stonden maar een onderzoek naar de werking van de verschillende museumlagen als dergelijk projecten worden opgezet. Wat is de rol van educatie? Hoe verhoudt collectievorming zich tot dit type projecten? Hoe zijn de onderlinge verhoudingen in de staf, neemt iedereen wel een constructieve rol aan? Wat betekent publieksbereik werkelijk als onderdeel van het geheel in plaats van marketingstructuur?

▢ Praktische en paradoxale valkuilen ('lessons learnt')

- Organisatie: Personeelwisselingen hinderden een soepele samenwerking tussen de verschillende betrokkenen. Over de taakstellingen bestond al snel verwarring; in dit geval was het onduidelijk of de rol van de PBC initiërend en adviserend of overdrachtelijk en sturend was. Ook bleek de

bibliotheek wat conservatief in de keuze van schrijvers, waardoor het gevaar bestond dat minder belichte schrijvers ongezien zouden blijven. Dit gevaar komt ook voort uit een communicatieprobleem, iets waar men zeer alert mee om dient te gaan. Verder moet ook de factor tijd in het oog gehouden worden, zeker bij de productie van een boek. In het schrijven ging nu veel meer tijd zitten dan gepland. Men bleek redelijk onbekend met het netwerk van kunstenaars met 'een dubbele culturele achtergrond'; het is dus nodig dat er nieuwe kanalen worden aangeboord.

- Inhoudelijk: Het zou nog meer prikkelen als er in de tentoonstelling meer zintuigen worden aangesproken. Doordat bepaalde keuzes niet worden uitgelegd komt het project minder goed uit de verf dan zou kunnen. Intellectuele reflectie en ook simpele toelichting werden gemist.
- Hoe er aangesloten kan worden op onderwijsvormen moet nog nader onderzocht worden. Overigens is het doen van meer onderzoek in het algemeen wenselijk, net als het aanspreken van deskundigheid. De ouders die via de samenwerking met het onderwijs met het museum in aanraking kwamen, zijn verder niet betrokken en dat is een gemiste kans. Een actievere publieksbenadering blijkt ook gewenst, want het publiek bleek uiteindelijk veel 'witter' dan gehoopt. Er is ook te weinig gedaan om de buurt te betrekken, het is een gemiste kans dat er geen verband is gelegd met bestaande projecten.
- De roep om meer georganiseerde reflectie – onderzoek bijvoorbeeld – het creëren van kansen binnen bestaande netwerken – onderwijs – het aangaan van nieuwe contacten en deze ook behouden, aanspreken van competenties en het vertalen van concepten tot uitleg en overdracht. – Al deze zaken maakten het mogelijk om het project 'Blauwdruk' in het leven te roepen. In 2005 zal dit project breed worden gepresenteerd waarbij het de bedoeling is om een advies uit te brengen aan musea om zich te reorganiseren op basis van projecten als 1001-Nacht. Nieuw publiek leidt immers tot nieuwe inzichten en deze dienen een plek te krijgen in de conventionele omgeving die de museumwereld nog te veel is.